

SUMMARY

From the first Whistle till the last whistle...

Our goal was to discover the influence of public opinion and fan behaviour on the performance of professional sportswoman and men. We tried to analyse several careers and try to get a grip on the life experience of this very special subject. We approached two famous cases and tried to discover new aspects of racism and its influence on the people it targets. We also aimed to prove the negative impacts, and make It clear how damaging it can be to the soul.

Report:

Konfliktusok sípszótól sípszóig

A cikkünkben megszólaltatott korábbi kiválóságot nem etnikai hovatartozása, társaitól eltérő testi jegyei, önként felvállalt mássága, a szurkolókat megosztó személyisége, netán ellentmondásos nyilatkozatai miatt érte hátrányos megkülönböztetés. A magyar férfi kézilabda-válogatottban csaknem 200 alkalommal szerepelt *Marosi László* "bűne" mindösszesen az volt: magyarként szerepelt egy külföldi csapatban. Addig, amíg földijei ellen nem lépett pályára, ebből nem is adódott semmilyen problémája.

A magyar sportolók általában a lényegesen jobb kereseti lehetőség ígérete, a nívósabb bajnokság és az ebből adódó erősebb versenyhelyzet, a létesítmények összehasonlíthatatlanul jobb infrastrukturális adottságai, továbbá a széleskörűen biztosított emberi erőforrások jelenléte miatt törekednek külföldi szerződésre. (A mindennapi klubéletet figyelembe véve bizonyára nem utolsó szempont, hogy az egyes sportágakban vezető szerepet betöltő országok egyesületeinél számos, az adott részfeladattal megbízott szakmai stáb – s azon belül esetenként akár egy-egy konkrét versenyzővel foglalkozó tag – tevékenykedik, amely szakmai stáb az itthoni műhelyekben, jobbára gazdasági okokból, még olimpikonjaink számára sem áll mindig rendelkezésre. Amennyire egy átlagos kelet-európai versenyzőt mágnesként vonzanak ezek a lehetőségek, akár amikor a kisgyerek első külföldi útja során rácsodálkozik a nagyvilágra, a nyugati profi világból errefelé érkező versenyzőt alighanem annyira érheti meglepetésként ezeknek a feltételeknek a hiánya, illetve esetlegessége.)

A légiósnak álló versenyzőink döntő többségét hiba lenne kárhozatni döntésükért: mindannyian abba a világba vágnak, ahol a professzionalizmus körülengi a hétköznapokat. Ahol saját értékükön (egyres negatív vélemények szerint néha még jóval afelett is) megbecsült munkavállalóként csak és kizárólag arra koncentrálnak, ami a feladatuk: az élsportolók erősen korlátozott életciklusa során kisajtolni önmagukból teljesítőképességük maximumát.

A Magyarországon legnépszerűbb csapatsportágakban – labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, jégkorong, vízilabda – a magyar válogatott gerincét a legnevesebb

külföldi bajnokságokban szereplő játékosok adják. Ezt az öt sportágat egyébként a magyar kormány kiemelten kezeli: a cégek 2011 óta társaságiadó-kedvezmény igénybevételével támogathatnak magyar sportegyesületeket, szakszövetségeket, a "látvány-csapatsport" fejlesztése érdekében létrejött közhasznú alapítványokat. A TAO moziakszóval emlegetett körbe a közeljövőben további 11 egyéni sportágat szeretnének bevonni.

"Javult a helyzet"

Még mielőtt megismernénk *Marosi László* álláspontját az ominózus Veszprém-Lemgo mérkőzéssel kapcsolatban, amelyen a magyar közönség részéről őt verbális inzultus érte, essék szó röviden egy ma is aktív, kézilabda-berkekben komoly elismertséget szerzett honfitársáról – vagy ha úgy tetszik: válogatottbeli utódjáról –, akit a közelmúltban hasonló "élmény" ért. A bő évtizednyi, barcelonai légióskodást követően idén Veszprémbe igazolt *Nagy László – Marosival* ellentétben – előzőleg adott magának némi támadási felületet, megosztva a magyar szurkolókat. Az átlövő a jól ismert előzmények után (sokáig rebesgették, hogy spanyol színekben szerepel majd) idén júniusban egy világbajnoki selejtezőn viselte ismét a magyar címeres mezt – az elmúlt három év máig nem pontosan tisztázott lemondásai után. A Magyarország-Norvégia világbajnoki selejtezőn, amely mérkőzést éppen Veszprémben játszották, a magyar sportnapilap tudósítója szerint Nagy bemutatásánál "se nem taps, se nem füttyszó" nem harsant. A hat gólt szerző átlövő a mérkőzésen vezéregyéniségnek bizonyult, és a magyar válogatott londoni olimpián megszerzett 4. helyezését is elévülhetetlen érdemeket szerzett.

Csakhogy cikkünk szempontjából volt ennél érdekesebb, választott témánkhoz szorosan köthető eseménysor is. Nagy László nevét egy 2011 áprilisában lejátszott Veszprém-Barcelona BL-mérkőzésen kísértetiesen hasonló rigmusba foglalták, mint azon a '90-es évek második felében lejátszott nemzetközi összecsapáson, amelyen Marosi László lépett pályára – szintén ellenfélként. Induljunk hát időutazásra a német Bundesligában szereplő Lemgo csapatában egy évtizedet légióskodó *Marosival*.

Az 50 esztendősi korábbi kiválóság beszélgetésünk elején leszögezi: a lelátóról érkező rigmusok egy bizonyos szintig az elfogadható kategóriába sorolhatók; az azonos csapat hívei részéről skandált mondókák az adott közegben, figyelemmel a szokásszerűség erejére, tolerálhatók. Ezzel a strukturalizmus tételét erősíti: szerinte ugyanis a szurkoló az ellenfélben (játékvezetőben) általában azt a személyt látja, aki saját kedvencei sikerének legfőbb akadályát jelenti, és így, amíg a mérkőzés tart, kétségtelenül riválisnak kezelendő. A megnyilvánulások esetenként kimerítik a becületsértés fogalmát, átlépve olykor a szabad véleménynyilvánítás egyébként nehezen meghatározható határait. Ez a szurkolói attitűd azonban, általánosságban véve, bárhol a világon bevett jelenség. Az eltérés (a tettlegesség sportpályákon szerencsére szökőévenként előforduló jelenségét tegyük ehelyütt félre) talán a mérkőző fél valamelyikével, illetve egyéb, a mérkőzésen nem is jelenlévő szereplővel kapcsolatos megnyilvánulásra fordított energiák mértékében lenne megfogalmazható. Elvégre a mérkőzésre, sportversenyre kilátogató szurkolók többségére nézve elvitathatatlan: ők a kedvenc csapatuk, versenyzőjük kedvéért látogatnak ki egy-egy mérkőzésre, sporteseményre. Cikkünk azonban a kirekesztés sportpályákon gyakorta felbukkanó jelenségével, illetve annak is egy bizonyos mértékű manifesztálódásával foglalkozik – folytassuk hát tovább utunkat *Marosival*, az ő benyomásaival.

- A szurkolók (az adott mérkőzésen) általában a pillanatnyi érzelmeiket fejezik ki, és néha túlzásokba is esnek. Ha ugyanaz a játékos, akit egy adott meccsen kipécézték maguknak, két nap múlva az ő csapatukat erősíti, mindent elfelejtnek. Ezeknek a (verbális) kirohanásoknak nincsenek mélyebb gyökerei. "Masszív" gyűlölettel (a sportpályákon) magam nem találkoztam még. A mérkőzés időtartama alatt, ismerve az ellenféllel szemben fennálló viszonyt, könnyen előfordulhat ilyesmi. Amikor egy idegen csarnokban lépsz pályára, valahol természetes, ha a másik csapat szurkolói nem zárnak a szívükbe, hiszen a lelátón a legtöbb esetben az ellenfél hívei vannak többségben. A rivalizálás az élet minden területén jelen van. A probléma akkor jelentkezik, amikor a megnyilvánulások túllépnek egy határt. Ha ráadásul a szurkolók megtöltik a lelátókat, akkor egy-egy véleményt, negatív bekiabálást nem is hallani: a pályára jobbjára csak a morajlás jut el, ami a játékos számára annyira nem zavaró.

Általánosságban véve tehát ebbe a kategóriába az ellentétek artikulálásának egy speciális formáját helyezhető, amely ellentét a mérkőzés végeztével rövidesen ellilánhat, de legalábbis: a meccs legkiéleztettebb pillanatai folyamán tapasztaltakhoz képest összehasonlíthatatlanul gyengülhet. A sajátos szurkolói lélektan, a kívülálló számára néha nehezen értelmezhető lelátói megnyilvánulások helyes megértéséhez fontos megismerni azokat az előzményeket, amelyeket az adott mérkőzésen látszólagos indok nélkül bukkannak fel, ugyanakkor egyes csoportoknál konszenzusszerűen konstituálódott sérelmek mozgatnak. Ezek – a skandált rigmusok mellett – más, ugyancsak jól bejáratott módszerekkel: molinókban, a szektor előtt elhelyezett, esetenként a televíziós közvetítés során is jól látható drapériákban is gyakran kifejezett vélemények ugyanúgy irányulhatnak a játékosok, mint a vezetőség vagy akár az adott sportágat képviselő szövetség, annak egyes képviselői felé. (Ritkább esetben politikai tartalmú üzenetek is feltűnhetnek.)

Visszakanyarodva a megkérdőjelezhető tartalmú szurkolói bekiabálásokhoz: hacsak a párharc kiemelt rangja (például régi riválisok, szomszédvárok csatája) ezt nem predesztinálja, illetve az adott csapatban, egyesületben szereplő játékosok nem rendelkeznek valamilyen, a szurkolók részéről vélt vagy valós okok miatt a korábbiakból neki felróható múlttal, előélettel (neuralgikus pont lehet a klub korábbi játékosának szereplése korábbi egyesülete ellen, amint a médiában publikált, kétértelműre sikeredett nyilatkozatok is indukálhatnak ilyen folyamatokat), a konszenzusszerű ellentét valóban csupán átmeneti jellegű.

- Ez a fajta szurkolói magatartás nem az adott nemzetiséghez tartozók kirekesztésére építkezik: az a tény, hogy az ellenfélben éppen egy honfitársa szerepel vagy valamilyen más külföldi klasszis, nekik másodlagos – a legerősebb szitkok általában az ellenfél legjobb játékosára zúdulnak. Ami pedig a szurkolók közötti viszonyt illeti, úgy érzem, valamelyest javult (férfi kézilabdában, Magyarországon)). A Veszprém-Szeged meccseken sem annyira ellenséges már a léghör, a Cozma-gyilkosság utáni közös emlékezés összehozta a drukkereket.

fotó_Marosi: kezilabda.com

"Hozzátartozik a sporthoz – egy bizonyos szintig"

Amikor Marosinak, aki jelenleg a tatabányai férfi kézilabda-csapat ügyvezető elnöke, felevenítettem azt az ominózus Bajnokok Ligája-mérkőzést, amikor a lelátói kórus másságát emlegette ("buzi Marosi"), első reakciója az volt: az ellenfél játékosainak kizökkentésére zajló szurkolói szándék a sportesemények elválaszthatatlan eleme. Az említett esetet ugyanakkor, több mint egy évtized távlatából, nem tudta már felidézni.

- Nem emlékszem rá. Lehetséges, hogy előfordult, de a pályán nem éreztem, a mérkőzés hevében nem jutott el hozzám. A véleményem ezekről a rigmusokról, hogy egy bizonyos szinten túl nem léphet, ezt játékoskoromban sem láttam másként. Azzal, hogy a szurkoló megvásárolja a belépőjét, még nem kiabálhat mindenfélét korlát nélkül: bizonyos erkölcsi normákat be kellene tartani. Ha a játékoshoz eljut ez a megnyilvánulás, akkor természetesen negatívan befolyásolhatja a teljesítményét, hiszen a személyeskedés zavaróan hat.

Attól tehát, hogy Marosi Lászlót hazájában gúnyolták a mérkőzésen, másnap még nyugodtan végigsétálhatott volna a veszprémi főutcán, anélkül, hogy bárki bármilyen negatív megjegyzést tenne rá – a találkozó eredményétől függetlenül is.

A baltás gyilkos és a sakk

Mint ismeretes, Ramil Sahib Safarov, a „baltás gyilkos” Azerbajdzsánba engedése után Örményország megszakította kapcsolatait Magyarországgal, illetve az ügy még mindig nem elülő nemzetközi vihart kavart diplomáciai körökben. Arra voltunk kíváncsiak, vajon miképp befolyásolta ez az ügy Lékó Péter szereplését a nem egészen egy hete véget ért isztambuli sakkolimpián.

A nemzetközi rangsorban jelenleg 18. helyen szereplő versenyző felesége, *Szofi Petroszján* az örmény sakkcsapat kapitányának lánya. A velük élő após *Arsak Petroszján* pedig Lékó edzője is egyszemélyben, így a Szegeden élő család joggal számít sokszínűnek, nem beszélve arról, hogy Lékó Szabadkán született.

A nevezett legrangosabb sakk-csapatverseny kellős közepén tört ki a botrány hazánk és Örményország között – a sors külön pikantériája, hogy a verseny zárófordulójában pont a két ország csapatai kerültek össze. Miután azt a magyar csapat 2 ½ - 1 ½ arányban elveszítette, az örmény csapat nyerte a tornát (immár harmadszor).

Sajnos Lékó Pétert nem tudtuk telefonon elérni, a neki küldött e-mailünkre pedig még nem válaszolt. Egy kedves informátorunk viszont elmondta, hogy a sakkozó egyrészt szeretné kipihenni a verseny fáradalmait, illetve az örmény-magyar konfliktus a teljesítményére való hatásáról amúgy sem szívesen nyilatkozna.

Amúgy Lékó remizett az örmény ellenfelével, *Levon Aroniannal* múlt vasárnap, és a magyar versenyző egész tornán csak egy vereséget szenvedett el, azt is a német színekben játszó, lett származású *Arkadij Naititsch* ellen. Összességében úgy tűnik tehát, hogy a nemzetközi viszály nem okozott Lékónak olyan terhet, ami játékában jelentősen befolyásolta volna, illetve nem érkeztek olyan beszámolók sem, melyek szerint bármilyen módon keltett volna indulatokat az országok közötti feszültség a játékosok között. A sakkban a topjátékosok sokkal inkább a személyiség és a játékstílus alapján ítélik meg egymást, semmint az amúgy is zavaros származási

országok szerint (a volt szovjet tagköztársaságokból származó versenyzők közül sokan játszanak nyugat-európai és észak-amerikai országok színeiben).

fotó_Lékó: MTI

A zsidózás, cigányozás a meccsen nem azt jelenti, mint a mindennapokban?

Abban a legtöbb szaktekintély egyetért: a kirekesztés azon formáinak, amelyek a becsületsértés határait erősen feszegetik, valahogyan gátat kell szabni, a törvény eszközeivel elejét venni – a lelátóról különféle módon érkező megnyilvánulások csökkentése érdekében. A Magyar Labdarúgó-szövetség (MLSZ) a jogszabály-ellenes drapériákat például eltávolíttatja a stadionokból. Az egyéb jogsértő magatartás kiszűrését a szövetség egy hamarosan bevezetendő beléptetőrendszerrel próbálja meg elősegíteni, amelynek segítségével a labdarúgó-mérkőzésen résztvevő szurkolók nyilvántarthatók. Ennek jogszabályi háttérét nyilvánvalóan vizsgálják még.

Napjainkban továbbra sem világos: voltaképpen a kirekesztés mely formái sorolhatók egy adott kategóriába? A felelősségre vonás egyéni vagy kollektív módon történjen? Egy kisebb csoport megnyilvánulása okán vajon bűnhődjön-e a klub? Az egyesületek milyen segítséget kaphatnak? Hogyan lehetne egy együttműködő légkört kialakítani a szereplők között?

A lelátói zsidózás, cigányozás, nemi identitás emlegetése, amint azt több szociológiai tanulmányban megtalálhatjuk, korántsem a szó szoros, hétköznapi értelmében értelmezhető. A szurkolói szleng kevésbé szofisztikált nyelvjárása ez, mely korántsem nemzetkarakterológiai sajátosság. A teória szerint a mérkőzés hevében általában ezeket a kifejezéseket gyakorta anélkül használják, hogy valós, hétköznapi jelentésüket átgondolnák – esetleg egyes szavak valós tartalmával nincsenek tisztában. Mindez azonban nyilvánvalóan nem adhat senki számára felmentést. Hasonlóképpen a futballhuliganizmus felszámolására tett kísérletekre, a “csendes háború” egyes formái, esetünkben pedig a gyűlöletkeltés verbális megnyilatkozásainak a stadionokban különösebb retorzió nélkül manifesztálódó jelensége megérett arra, hogy jogszabályi keretek közé foglalják.

Jelen cikk nem alkalmas arra, hogy a más országokban tapasztalható, hasonlóan kirekesztő megnyilvánulásokkal megtalálja a párhuzamot, a szurkolói megnyilvánulásokban tapasztalható esetleges elkülönést. Ehhez több országban gyűjtött tapasztalatra, több éves objektív beszámolók begyűjtésére lenne szükség. Bizonyos, hogy sok más országban ugyanígy kiragadhatók nehezen kezelhető, megoldásért kiáltó jelenségek. A megoldási javaslatokat sokan, sokféleképpen interpretálták már, hazánkban például mindmáig az Angliában megoldották-mantra visszhangzik leginkább – a nemzeti sajátosságokra azonban nem voltak, nem lehettek tekintettel. A gyakran a felszín alatt lappangó feszültségek eredője esetenként valamely, a sporton messze túlmutató, egy adott társadalmi csoport, illetve nemzet életében, mindennapjaiban jelenlévő frusztráció. Márpedig éppen a megfelelően megválasztott módszer, a különféle sérelmekre nemcsak a sértettek részéről régen várt gyógyír gyakorlati véghezvitele az, aminek a talán leginkább igazodnia kell a nemzeti sajátosságokhoz. Cikkünkben mi mindösszesen két esetet ragadtunk ki. Ha azonban jelen írás hozzásegít ahhoz, hogy a sport nélkülözhetetlenül fontos szereplői: játékos, szurkoló, szakszövetségek és annak alkalmazottjai, végül a törvényhozók között a jelenleginél aktívabb párbeszédet kezdeményezzen, amely szereplők közötti összhang

fontosságát a kívánt eredmények elérése érdekében nem lehet elégszer hangsúlyozni, betöltötte küldetését.